

Về quan hệ giữa kinh tế thị trường và định hướng xã hội chủ nghĩa

Trần Thành *

Tóm tắt: Kinh tế thị trường và định hướng xã hội chủ nghĩa (XHCN) về khách quan là có thể kết hợp với nhau. Tuy nhiên, để có niềm tin và xử lý thành công sự kết hợp đó có hiệu quả đòi hỏi phải tiếp tục đổi mới tư duy về quan hệ này. Kinh tế thị trường là phương thức phát triển kinh tế cho định hướng XHCN; định hướng XHCN là cần thiết để phát huy mặt tích cực và hạn chế tối đa mặt trái của kinh tế thị trường. Tư duy biện chứng của kinh tế thị trường và định hướng XHCN đòi hỏi tránh nửa vời trong phát triển cả kinh tế thị trường lẫn định hướng XHCN.

Từ khóa: Đổi mới tư duy; kinh tế thị trường; định hướng xã hội chủ nghĩa.

1. Mở đầu

Kinh tế thị trường định hướng XHCN là mô hình kinh tế tổng quát trong thời kỳ quá độ (TKQĐ) lên chủ nghĩa xã hội (CNXH) ở nước ta. Đây là vấn đề mới, là sự phát triển sáng tạo lý luận của Đảng trong quá trình tìm tòi con đường xây dựng CNXH ở một nước có những đặc điểm, điều kiện hết sức đặc thù. Quan điểm lý luận mang tính chất đột phá đó hình thành và phát triển là kết quả của quá trình đổi mới tư duy, quá trình suy tư trăn trở, tìm tòi khảo nghiệm với một tinh thần cầu thị, bám sát thực tiễn của thế giới đương đại và thực tiễn đổi mới của đất nước. Tuy vậy, trong những năm đầu đổi mới, thậm chí cho đến nay, vẫn xuất hiện những ý kiến băn khoăn: liệu có cái gọi là kinh tế thị trường định hướng XHCN hay không, liệu trong điều kiện kinh tế thị trường có thể đảm bảo được định hướng XHCN thực hiện mục tiêu dân giàu, nước mạnh, xã hội dân chủ, công bằng, văn minh hay không? Từ nhận thức đó, nhiều người

chưa thật quyết tâm trong phát triển kinh tế thị trường và cả trong thực hiện định hướng XHCN. Tình trạng thiếu niềm tin vững chắc vào quan điểm trên của Đảng có một nguyên nhân là tư duy siêu hình, thiếu biện chứng về quan hệ kinh tế thị trường và định hướng XHCN. Vì vậy, tiếp tục đổi mới tư duy, khắc phục tư duy siêu hình, quán triệt tư duy biện chứng về quan hệ giữa kinh tế thị trường và định hướng XHCN có ý nghĩa to lớn trong quá trình phát triển đất nước.

2. Quan hệ biện chứng giữa kinh tế thị trường và định hướng XHCN

2.1. Kinh tế thị trường là phương thức phát triển kinh tế cho việc định hướng XHCN

Có thể khái quát kinh tế thị trường trên 3 đặc trưng cơ bản: Thứ nhất, các hoạt động kinh tế được vận hành theo cơ chế thị trường, dưới sự chi phối của các quy luật thị trường (quy luật giá trị, quy luật cung cầu,

(*) Phó giáo sư, tiến sĩ, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.

ĐT: 0986441949. Email: thanhvientriethoc@gmail.com.

quy luật cạnh tranh, quy luật lưu thông tiền tệ). Các quy luật đó điều tiết sự vận động của hàng hóa, điều tiết hoạt động của người sản xuất và người tiêu dùng, do đó điều tiết hoạt động của nền kinh tế. Thứ hai, đó là nền kinh tế nhiều thành phần, nhiều hình thức sở hữu, nhiều chủ thể kinh tế độc lập (có lợi ích kinh tế riêng; có quyền quyết định và tự chịu trách nhiệm về quyết định sản xuất kinh doanh của mình; có tư cách pháp nhân). Thứ ba, đó là nền kinh tế (nhất là từ sau Chiến tranh thế giới thứ hai đến nay) có sự quản lý, điều tiết của nhà nước ở những mức độ khác nhau, nhằm khắc phục những khuyết tật, hạn chế, những tiêu cực (mặt trái) của kinh tế thị trường, duy trì sự ổn định cho nền kinh tế hoạt động và phát triển.

Kinh tế thị trường là một thành quả trong sự phát triển kinh tế của lịch sử nhân loại đã đạt được dưới chủ nghĩa tư bản (CNTB). Đó là một phương thức phát triển tất yếu cải biến căn bản và có hiệu quả nền kinh tế nông nghiệp lạc hậu thành một nước công nghiệp hiện đại. Trong lịch sử nhân loại, kinh tế thị trường gắn liền với CNTB, nhưng nếu coi đó như phương thức riêng có của CNTB lại là siêu hình. Lịch sử phát triển xã hội loài người là một quá trình lịch sử - tự nhiên, là sự chuyển biến từ chế độ xã hội thấp hơn, lạc hậu hơn sang chế độ xã hội cao hơn, tiến bộ hơn. Chế độ xã hội sau phủ định chế độ xã hội trước, nhưng đó là phủ định biện chứng, phủ định có sự kế thừa và phát triển. Những giá trị xã hội, những phương thức phát triển trong chế độ cũ vẫn có giá trị trong xã hội mới, được kế thừa và phát triển trong chế độ xã hội mới. Đó là vấn đề có tính quy luật trong sự phát triển. Đối lập trừu tượng giữa các chế độ xã

hội, coi giá trị, phương thức phát triển của xã hội này không thể là giá trị, phương thức phát triển của xã hội sau là quan niệm siêu hình về lịch sử nhân loại.

Coi kinh tế thị trường là phương thức phát triển riêng của CNTB, đồng nhất kinh tế thị trường với CNTB, đối lập một cách trừu tượng CNXH với CNTB là cứng nhắc, giáo điều, thiếu (phản) biện chứng. CNTB trong quá trình phát triển lịch sử - tự nhiên tất yếu chuyển lên một hình thái cao hơn, hình thái đó là chủ nghĩa cộng sản (CNCS) mà giai đoạn đầu là CNXH. Như vậy, CNXH được nảy sinh từ CNTB phát triển lên. Theo học thuyết của C.Mác, xã hội cộng sản tương lai được hình thành từ những tiền đề được chính CNTB tạo ra, trong đó sức sản xuất phát triển cao được C.Mác gọi là "tiền đề thực tiễn tuyệt đối cần thiết, vì không có nó thì tất cả sẽ chỉ là *sự nghèo nàn* sẽ trở thành phổ biến; mà với *sự thiếu thốn tột độ* thì ắt sẽ bắt đầu trở lại một cuộc đấu tranh để giành những cái cần thiết, thế là người ta lại không tránh khỏi rơi vào cũng sự tị tiện trước đây"⁽¹⁾. Chính vì vậy, CNXH là sự phủ định CNTB, nhưng đó là phủ định biện chứng (chứ không phải là phủ định siêu hình CNTB); tức là sự phủ định có sự kế thừa những nhân tố hợp lý, những nhân giá trị mà nhân loại đã đạt được dưới CNTB.

Đối với những nước đi lên CNXH với một xuất phát điểm thấp như nước ta, việc đối lập một cách trừu tượng giữa CNXH với CNTB, coi cái CNTB làm chỉ phù hợp với CNTB là tư duy cứng nhắc, siêu hình. Ở đây xin nhắc lại điều mà V.I.Lênin đã

⁽¹⁾ C.Mác và Ph.Ăngghen (1986), *Toàn tập*, t.3, Nxb Sự thật, Hà Nội, tr.49.

từng lưu ý: “Mác đặt vấn đề chủ nghĩa cộng sản giống như một nhà tự nhiên học đặt, chẳng hạn, vấn đề tiến hóa của một giống sinh vật mới, một khi đã biết nguồn gốc của nó và định được rõ rệt hướng của những biến đổi của nó”⁽²⁾. C.Mác luận chứng tính tất yếu của sự thay thế CNTB bằng CNXH không phải bằng *sự phản nộ cảm tính về đạo đức*, mà “hoàn toàn dựa vào và chỉ dựa vào những quy luật kinh tế của sự vận động của xã hội hiện đại mà kết luận rằng xã hội tư bản chủ nghĩa nhất định sẽ phải chuyển biến thành xã hội xã hội chủ nghĩa”⁽³⁾.

Kinh tế thị trường là phương thức phát triển kinh tế của nhân loại đã đạt được cho đến nay. Kinh tế thị trường là phương thức mà nhân loại đã sử dụng và đã được thử nghiệm để chuyển biến từ nền kinh tế tự cung tự cấp lên nền kinh tế hàng hóa hiện đại. Lịch sử phát triển kinh tế cho đến nay chứng tỏ rằng, cách thức cải biến căn bản và có hiệu quả một nước có nền kinh tế nông nghiệp lạc hậu thành một nước công nghiệp là *phát triển nền kinh tế thị trường*. Ở nước ta, mô hình kinh tế tập trung, quan liêu, bao cấp sau mấy thập kỷ xây dựng CNXH đã được thực tiễn mách bảo là không hiệu quả. Mô hình kinh tế đó chỉ phù hợp trong chiến tranh, còn trong hòa bình xây dựng, thì ngược lại, đẩy nền kinh tế vào tình trạng trì trệ, khủng hoảng. Để vượt qua khủng hoảng, thúc đẩy nền kinh tế phát triển, từng bước đưa đất nước đi lên CNXH thì lựa chọn kinh tế thị trường - một phương thức đã được nhân loại thử nghiệm - là tất yếu khách quan.

Trong lịch sử thì kinh tế thị trường gắn liền với sự phát triển của CNTB. Nhưng điều đó không có nghĩa là, cứ kinh tế thị trường thì chế độ xã hội là CNTB. Trong sự

phát triển xã hội loài người các lĩnh vực đời sống có quan hệ biện chứng với nhau. Kinh tế là cái *suy cho cùng* (chứ không phải là cái duy nhất) quyết định sự phát triển, quyết định bản chất của một chế độ xã hội. Khẳng định điều đó trong bức thư gửi Joseph Bloch ở Königsberg, Ph.Ăngghen viết: “theo quan điểm duy vật lịch sử; nhân tố quyết định trong lịch sử, *xét đến cùng*, là sự sản xuất và tái sản xuất ra đời sống hiện thực. Cả Mác lẫn tôi chưa bao giờ khẳng định gì hơn thế. Do đó, nếu có ai xuyên tạc câu đó khiến cho nó có nghĩa là nhân tố kinh tế là nhân tố quyết định duy nhất thì như vậy là họ đã biến câu đó thành một câu trống rỗng, trừu tượng, vô nghĩa”⁽⁴⁾. Và lại trong sự tồn tại và phát triển kinh tế - xã hội, sự phát triển của kinh tế cũng phụ thuộc vào các lĩnh vực khác của đời sống xã hội, nhất là chính trị. Kinh tế quyết định chính trị, nhưng chính trị có đời sống độc lập của mình và có sự tác động đối với kinh tế. Chính trị là nhân tố lãnh đạo kinh tế, vạch hướng đi cho kinh tế, tạo những điều kiện chính trị, xã hội cho kinh tế phát triển.

Quan niệm coi chính trị chỉ là yếu tố thụ động, kinh tế là yếu tố duy nhất quyết định, phát triển kinh tế thị trường là đi lên CNTB và là từ bỏ con đường XHCN; đó là quan niệm siêu hình, thiếu biện chứng. Lịch sử xã hội đã chứng minh, không có nền kinh tế nào trong xã hội có giai cấp mà lại không chịu sự chi phối điều tiết của chính trị. Kinh tế thị trường gắn bó chặt chẽ với các giai

⁽²⁾ V.I.Lênin (1976), *Toàn tập*, t.33, Nxb Tiến bộ, Mátxcova, tr.104.

⁽³⁾ V.I.Lênin (1980), *Toàn tập*, t.26, Nxb Tiến bộ, Mátxcova, tr.86.

⁽⁴⁾ C.Mác và Ph.Ăngghen (1984), *Tuyển tập*, t.IV, Nxb Sự thật, Hà Nội, tr.726.

đoạn phát triển của CNTB, nhưng nó không đồng nhất với CNTB. Kinh tế thị trường là phương thức phát triển kinh tế dựa trên những nguyên tắc của thị trường có sự quản lý, điều tiết của nhà nước. Nó không thể quyết định bản chất và định hướng phát triển của một chế độ xã hội. Ngược lại, trên thực tế kinh tế thị trường nào cũng chịu sự tác động của các yếu tố cấu thành một chế độ xã hội, một hình thái kinh tế - xã hội, nhất là chính trị. Trong thực tế lịch sử xã hội loài người đã xuất hiện nhiều mô hình kinh tế thị trường. Ngay trong các nước tư bản, tuy cùng là một chế độ chính trị, nhưng do hình thức biểu hiện có những nét đặc thù riêng nên kinh tế thị trường cũng đã tồn tại dưới nhiều hình thức khác nhau: mô hình kinh tế thị trường tự do ở Tây Âu và Bắc Mỹ; mô hình kinh tế thị trường - xã hội ở các nước Tây - Bắc Âu. Trong cải cách, đổi mới CNXH, xuất hiện mô hình mới: kinh tế thị trường định hướng XHCN ở nước ta và kinh tế thị trường XHCN ở Trung Quốc. Những thành công của Trung Quốc và Việt Nam trong mấy thập kỷ cải cách, đổi mới vừa qua chứng tỏ kinh tế thị trường cũng là một phương thức phát triển kinh tế trong CNXH và những mô hình kinh tế mới này có sức sống mạnh mẽ và có triển vọng lịch sử to lớn.

Phát triển nền kinh tế thị trường trong thời kỳ đổi mới, không phải là do sức ép của chủ nghĩa đế quốc (CNDQ), cũng không phải do là chạy theo “mốt” của thời đại, hoặc du nhập yếu tố ngoại lai từ ngoài vào, mà là do thực hiện một tính tất yếu, một đòi hỏi khách quan của sự phát triển kinh tế, của sự phát triển đất nước theo định hướng XHCN.

Những thành tựu to lớn và có ý nghĩa

lịch sử trong gần 30 năm đổi mới đã tháo gỡ được nhiều băn khoăn, e ngại trong tư tưởng và nhận thức của chúng ta đối với một phương thức phát triển mới và đoạn tuyệt với một cách hiểu, một quan niệm lý luận không phù hợp về CNXH và con đường đi lên CNXH ở nước ta.

2.2. Định hướng XHCN là cần thiết để phát huy mặt tích cực và hạn chế tối đa mặt trái của kinh tế thị trường

Sự phát triển của nền kinh tế thị trường, đặc biệt từ những năm 30 của thế kỷ XX đến nay, chứng tỏ rằng, mọi cơ chế thị trường cũng đều không “hoàn hảo”, không “tự điều tiết” được, đều cần có sự quản lý, điều tiết, định hướng của chủ thể đất nước, của nhân tố chủ quan ở những mức độ khác nhau, nhằm khắc phục những khuyết tật, hạn chế, những tiêu cực (mặt trái) của kinh tế thị trường, duy trì sự ổn định cho nền kinh tế hoạt động và phát triển. Trong lịch sử ở các giai đoạn khác nhau, các chế độ khác nhau, kinh tế thị trường ở những mức độ nhất định đều chịu sự định hướng, điều tiết của chủ thể sử dụng. Thực tế đến nay cho thấy, kinh tế thị trường phát triển một cách tự phát, sự can thiệp của các chủ thể không phù hợp, hoặc bị coi nhẹ đều dẫn đến những hậu quả tiêu cực. Về mặt kinh tế, đó là thiếu sự cân đối cần thiết cho kinh tế hoạt động ổn định, dẫn tới khủng hoảng chu kỳ làm tổn hại đến sự phát triển kinh tế; về mặt xã hội đó là sự phân hóa sâu sắc, dẫn đến những xung đột xã hội cản trở sự phát triển kinh tế, đe dọa sự ổn định xã hội.

Nói đến *định hướng XHCN* là nói đến sự tác động của nhân tố chủ quan, của chủ thể đất nước, của chính trị đối sự phát triển kinh tế - xã hội. Cái chủ quan, cái chính trị

đó mà *thuần túy chủ quan*, dựa trên ý nguyện, khát vọng, chủ quan duy ý chí bất chấp các quy luật kinh tế, bất chấp các điều kiện khách quan của đất nước, của thế giới đương đại thì sẽ có tác động tiêu cực đối với sự phát triển cả về kinh tế, cả xã hội. Nhưng quan điểm của Đảng về định hướng XHCN về sự phát triển kinh tế (kinh tế thị trường định hướng XHCN), định hướng XHCN các lĩnh vực khác của đời sống xã hội (kiên trì con đường đã lựa chọn, con đường xã hội XHCN) là có cơ sở khách quan và hơn nữa cũng phù hợp với xu thế phát triển của thế giới đương đại.

Vấn đề *định hướng XHCN* trong quá trình đổi mới đã được Đảng đặt ra tại Đại hội VII, nhưng Văn kiện Đại hội VII chưa đi vào những vấn đề cụ thể của sự phát triển kinh tế. Đến Hội nghị đại biểu toàn quốc giữa nhiệm kỳ khóa VII và khóa VIII, Đảng xác định: *chệch hướng XHCN* là một trong những nguy cơ mà đất nước đang phải đối mặt. Trên thực tế những năm sau đó đã có những biểu hiện chệch hướng nhất định, nhất là trong lĩnh vực phát triển kinh tế. Nói về tình trạng đó, Văn kiện Đại hội Đảng lần thứ VIII chỉ ra rằng: trong quá trình thực hiện đường lối đổi mới “chúng ta đã phạm một số khuyết điểm, lệch lạc lớn và kéo dài, dẫn đến *chệch hướng ở lĩnh vực này hay lĩnh vực khác, ở những mức độ này hay mức độ khác*. Nếu không được khắc phục có hiệu quả thì những khuyết điểm, lệch lạc đó sẽ làm suy yếu Đảng, làm một rỗ bộ máy Nhà nước, biến chất chế độ, đưa đất nước đi chệch con đường xã hội chủ nghĩa”⁽⁵⁾. Trước những bức xúc đó của thực tiễn, Đại hội Đảng lần thứ VIII đã bước đầu đề ra những quan điểm định hướng XHCN trong xây dựng nền kinh tế nhiều thành

phần⁽⁶⁾. Đến Đại hội lần thứ X, XI Đảng đã chỉ ra những nội dung cụ thể hơn về định hướng XHCN nền kinh tế thị trường ở nước ta. Nền kinh tế thị trường định hướng XHCN ở nước ta - như Văn kiện Đại hội XI đã chỉ rõ - là nền kinh tế hàng hóa nhiều thành phần vận hành theo cơ chế thị trường có sự quản lý của Nhà nước dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản. Đây là hình thái kinh tế thị trường vừa tuân theo những quy luật của kinh tế thị trường, vừa dựa trên cơ sở và sự dẫn dắt, chi phối bởi các nguyên tắc và bản chất của CNXH; khuyến khích làm giàu hợp pháp đi đôi với xóa đói, giảm nghèo, tăng cường đồng thuận xã hội để thực hiện mục tiêu dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh; mọi thành phần kinh tế, các chủ thể tham gia thị trường đều được coi trọng, cùng phát triển lâu dài, hợp tác, cạnh tranh bình đẳng, lành mạnh và văn minh, trong đó kinh tế nhà nước giữ vai trò chủ đạo; phân phối kết quả làm ra chủ yếu theo kết quả lao động, hiệu quả kinh tế, đồng thời theo mức đóng góp vốn cùng các nguồn lực khác và phân phối thông qua hệ thống an sinh xã hội, phúc lợi xã hội; Nhà nước quản lý phát huy mặt tích cực, hạn chế, khắc phục mặt trái, tiêu cực của cơ chế thị trường; phát huy dân chủ, quyền làm chủ của nhân dân trong lĩnh vực kinh tế⁽⁷⁾.

Như vậy *định hướng XHCN* không phải là sự gán ghép một cách chủ quan, khiên cưỡng vào kinh tế thị trường như một số người lầm tưởng, mà là tính chất của nền

⁽⁵⁾ Đảng Cộng sản Việt Nam (1996), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ VIII*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.13.

⁽⁶⁾ *Sđd*, tr.91-93.

⁽⁷⁾ Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội, tr.204-206.

kinh tế ở nước ta hiện nay và có nội dung cụ thể của nó. Định hướng XHCN là nhằm phát huy mặt tích cực, hạn chế tối đa mặt tiêu cực của kinh tế thị trường, xây dựng và phát triển nền kinh tế *định hướng cao về mặt xã hội, hạn chế tối đa những khuyết tật của tính tự phát thị trường*, phục vụ tốt nhất lợi ích của đại đa số nhân dân và sự phát triển bền vững của đất nước.

Trong nội dung định hướng XHCN có hai yêu cầu quan trọng. *Một là*, các thành phần kinh tế cạnh tranh một cách bình đẳng trên thị trường, kinh tế nhà nước giữ được vai trò chủ đạo. *Hai là*, phân phối phải vừa đáp ứng yêu cầu tăng trưởng kinh tế, vừa đáp ứng yêu cầu thực hiện tiến bộ và công bằng xã hội ngay trong từng bước phát triển. Không thực hiện được hai yêu cầu đó thì chưa có thể nói đến định hướng XHCN trong điều kiện kinh tế thị trường. Hai yêu cầu trên của sự định hướng XHCN ở nước ta không chỉ phản ánh mục tiêu cách mạng, thể hiện khát vọng, ý nguyện, mong muốn của Đảng và nhân dân ta, mà phản ánh nhu cầu khách quan của sự phát triển của thế giới đương đại. Bởi lẽ:

Thứ nhất, kinh tế nhà nước không phải đến CNXH mới xuất hiện, mà đã hình thành và có những bước phát triển nhất định dưới CNTB, đặc biệt từ sau Chiến tranh thế giới thứ hai. Sự xuất hiện kinh tế nhà nước ở các nước tư bản không phải do họ định hướng CNXH, mà do yêu cầu của sự phát triển sản xuất, phát triển nền kinh tế của đất nước. Đầu những năm 80 của thế kỷ XX, nền kinh tế TBCN rơi vào cuộc khủng hoảng mới, khủng hoảng về cơ cấu, kinh tế nhà nước làm ăn kém hiệu quả, nhiều nước tư bản đã tiến hành cải cách theo hướng thu nhỏ vai trò nhà nước với phương châm

“nhà nước ít hơn, thị trường nhiều hơn”, thực hiện tư nhân hoá một bộ phận sở hữu nhà nước. Nhưng hậu quả là hố sâu ngăn cách giữa người giàu và nghèo càng rộng ra, xung đột xã hội trở nên căng thẳng cản trở sự phát triển. Kinh tế nhà nước vẫn là tất yếu khách quan trong nền kinh tế của thế giới đương đại, mặc dầu các nước tư bản không muốn, không muốn mà gì với điều đó.

Thứ hai, việc gắn tăng trưởng kinh tế với công bằng xã hội cũng là xu hướng của thế giới đương đại. Sự gắn liền mật thiết, ràng buộc quy định lẫn nhau giữa “cái kinh tế” và “cái xã hội” là biện chứng khách quan của sự vận động, phát triển của lịch sử, nhất là trong thời kỳ hiện đại. Không có “cái kinh tế” tồn tại thuần túy tách rời “cái xã hội”. Phát triển kinh tế không có mục đích tự thân mà suy cho cùng là nhằm mục đích phát triển xã hội, phát triển con người. Và lại, kinh tế cũng không thể phát triển được, hoặc không phát triển được một cách bền vững nếu xem nhẹ hay bỏ qua các vấn đề, các khía cạnh xã hội. Sự phát triển của thế giới đương đại càng ngày càng khẳng định điều đó. Sau Chiến tranh thế giới thứ hai, CNTB vượt qua được khủng hoảng, có những bước phát triển. Một trong những nguyên nhân của kết quả đó là do những biện pháp giải quyết các vấn đề xã hội thông qua phân phối lại có lợi cho ổn định xã hội, điều hòa, hạ nhiệt được những bức xúc trong xã hội, tạo môi trường cho sự phát triển kinh tế.

Ở các nước tư bản đương đại trong điều kiện kinh tế thị trường người ta cũng đặt vấn đề giải quyết nghịch lý “kinh tế càng tăng trưởng bao nhiêu thì phân hóa, phân cực xã hội càng nặng nề bấy nhiêu”. Vậy thì một đất nước đang phát triển theo con đường CNXH

như nước ta thì sao lại lo ngại không thể “gắn tăng trưởng kinh tế với tiến bộ và công bằng xã hội ngay trong từng bước phát triển” trong điều kiện kinh tế thị trường?

Định hướng XHCN trong điều kiện kinh tế thị trường, dĩ nhiên rất khó khăn, phức tạp. Tuy nhiên, đó là cái cần thiết, cái có thể làm được và có hiệu quả trên cơ sở nỗ lực chủ quan bám sát thực tiễn, mày mò tìm kiếm, phát hiện và thử nghiệm những bước đi, hình thức, biện pháp thích hợp. Vả lại, việc định hướng XHCN ở nước ta cũng không phải là một cái gì xa lạ, đơn độc mà thậm chí là một khuynh hướng, một xu thế, một đòi hỏi khách quan của sự phát triển của thế giới đương đại.

3. Kết luận

Mối quan hệ giữa kinh tế thị trường và định hướng XHCN là một trong tám mối quan hệ lớn mà Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên CNXH được thông qua tại Đại hội XI yêu cầu “phải đặc biệt chú trọng nắm vững và giải quyết tốt”. Kinh tế thị trường và định hướng XHCN về khách quan là thống nhất biện chứng với nhau. Do đó nhận thức và xử lý mối quan hệ đó trên tinh thần thực sự biện chứng có ý nghĩa quan trọng trong nhận thức và thực tiễn. Điều đó, *một mặt*, củng cố niềm tin vững chắc về mô hình kinh tế thị trường định hướng XHCN, về định hướng XHCN, phát triển đất nước theo con đường XHCN trong điều kiện kinh tế thị trường; *mặt khác*, có quyết tâm cao, hành động kiên quyết dứt khoát tránh nửa vời trong xây dựng, phát triển nền kinh tế thị trường và tránh tình trạng tả hoặc hữu khuynh trong định hướng XHCN.

Trong thời gian gần đây các giới nghiên cứu nói nhiều đến kinh tế thị trường đầy đủ, hiện đại; kinh tế thị trường đích thực, hiện

đại và hội nhập; kinh tế thị trường phải tuân thủ nghiêm ngặt các quy luật của thị trường, tôn trọng thị trường... Hay như trong Dự thảo Báo cáo Chính trị Đại hội Đảng XII cũng đã nhấn mạnh: “Nền kinh tế thị trường định hướng XHCN Việt Nam là nền kinh tế vận hành đầy đủ, đồng bộ theo các quy luật của kinh tế thị trường, đồng thời bảo đảm định hướng XHCN phù hợp với từng giai đoạn phát triển của đất nước”. Điều đó phản ánh một thực trạng là, trong xây dựng nền kinh tế thị trường nhiều người do vẫn lo “chệch hướng” nên chưa thật quyết tâm, còn nửa vời, chưa thật triệt để. Thực tế cho thấy có kinh tế thị trường đích thực mới phát huy được mặt tích cực của kinh tế thị trường, nâng cao năng lực cạnh tranh của các đơn vị sản xuất kinh doanh, nâng cao năng lực cạnh tranh của đất nước - điều hết sức cần thiết để tích cực hội nhập quốc tế. Chỉ như thế Việt Nam mới có điều kiện thực hiện được ngày càng đầy đủ hơn định hướng XHCN, định hướng đất nước phát triển theo mục tiêu: dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Phú Trọng (Chủ biên) (2011), *Về các mối quan hệ lớn cần được giải quyết tốt trong quá trình đổi mới đi lên CNXH ở nước ta*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
2. Đảng Cộng sản Việt Nam (2011), *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
3. Lưu Văn Sùng (2012), *Định hướng XHCN tiến tới xã hội nhân đạo hoàn bị*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.
4. Trần Thành (Chủ biên) (2013), *CNXH Việt Nam hiện nay - những quan điểm lý luận cơ bản*, Nxb Chính trị quốc gia, Hà Nội.

